

Насмінчук І. А.

ЗВО «Подільський державний університет»

ВІЙСЬКОВА ЛЕКСИКА ЯК СКЛАДОВА МОВОТВОРЧОСТІ МАРІЇ МАТІОС

У статті проаналізовано особливості використання військової лексики в художній практиці Марії Матіос. Матеріал для розгляду – збірка новел «Нація», роман «Солодка Даруся», роман-панорама «Букова земля», тобто твори, присвячені подіям Першої і Другої світових воєн, історії Української повстанської армії, сучасним воєнним змаганням на Сході України. Спираючись на визначення особливостей формування української військової лексики, запропоноване І. Литовченко, авторка виокремлює в аналізованих творах загальновоєнну та регіональну військову лексику, характеризує її у семантичному і функціональному аспектах. Аналіз військової лексики у творах Марії Матіос дає можливість пізнати мовну картину світу буковинців, яка відчутно мілітаризована. З'ясовано, що серед спеціальних найменувань домінянтою виступає тріада «війна-воїн-ворог», яка послідовно підсилюється відповідним лексичним оточенням. Визначено сім найчисельніших груп лексичних одиниць на позначення військових подій, явищ, понять: 1) назви військових звань, 2) назви військових угруповань і їх родів, 3) назви зброї, військового спорядження, 4) лексика на позначення воєнних дій та їх наслідків, 5) назви військового одягу, 6) назви воєнних об'єктів, ліній оборони, фортифікаційних споруд, 7) назви військових відзнак і нагород. Ці групи існують не ізольовано, вони пов'язані між собою. Спостережено активне використання письменницею не лише загальновоєнної військової лексики, а й військового лексикону формування УПА, що спричиняє дублетну синонімізацію в описах зовнішнього вигляду вояків, назвах бойових підрозділів, у передачі етикетних формул звертання. Здійснений аналіз дає підстави стверджувати, що талант Марії Матіос оприявнив себе як у володінні суто мистецькими засобами, так і глибокій обізнаності у царині спеціальної лексики. Мілітарні терміни і номени, талановито використані письменницею, з одного боку, сповна виконують свою дефінітивно-номінативну функцію, а з другого – здійснюють вплив на образну систему твору.

Ключові слова: військова лексика, терміносистема, мовопростір, Марія Матіос, номінативна функція.

Постановка проблеми. Віроломне вторгнення російської армії в суверенну Україну актуалізувало проблему розбудови і дослідження української військової (мілітарної) лексики. Варто погодитися з висновком сучасних дослідників-лінгвістів, що за останні дев'ять років мовопростір України зазнав стрімкої мілітаризації, а «питання української військової термінології стало питанням національної безпеки» [4, с. 8]. У розвідках українських мовознавців (І. Голубовська, В. Горобець, В. Жалай, П. Ковалів, І. Литовченко, Т. Михайлова, Л. Мурашко, Л. Туровська, І. Царьова, Н. Яценко та ін.) наголошується на збагаченні лексичних запасів мови військовими термінами в умовах глобальних викликів. Мовознавиця І. Царьова констатує, що «військова лексика та термінологія поповнилася номенами, які тепер використовують не лише в зоні бойових дій Донбасу, а й охопили всю територію нашої держави. Це назви операцій, військових центрів,

лабораторій, штабів, найменування компаній, проєктів, новітніх бойових виробів, військових ударів, кодових імен осіб тощо» [20, с. 804]. Військова лексика, як досить широке поняття, включає в себе елементи вужчого поняття, а саме – військову термінологію та військову терміносистему. Здобутки у розвитку української військової терміносистеми на сьогодні засвідчені словниковими виданнями [16; 17], монографічними працями [9; 18], дисертаціями [13; 23], фаховими статтями [5; 8; 19] та ін.

Останнім часом лексика, яка донедавна мала свій природний вузькоспеціалізований простір, стрімко переходить у простір художньої літератури. Тому окремим аспектом проблеми розвитку військової лексики бачиться її функціонування в літературному тексті. Студіювання мовотворчості сучасних письменників під означеним кутом зору стимулює роздуми про роль військових лексем і номенів у відображенні історичного поступу України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема функціонування української військової лексики в художніх творах репрезентована різноаспектними мовознавчими студіями. Актуалізація цієї проблеми зумовлена посиленням антропоцентричного підходу до вивчення мовних явищ. Значна увага дослідників зосереджена навколо термінів на позначення військового ремесла в текстах історичної тематики. Показовими щодо цього є статті О. Банзерук «Військова лексика в історичній прозі П. Куліша», З. Дубинець «Військова лексика в романі Р. Іванчука «Мальви», Ж. Колоїз «Слова минулої епохи в сучасному історичному романі Василя Шкляра «Залишенець. Чорний Ворон». Особливо цікавими видаються праці, в яких учені оприявнюють особистий мілітарний досвід досліджуваних авторів. Так, Л. Підкуймуха, аналізуючи військовий лексикон у текстах львівського літературного угруповання «Дванадцятка», ілюструє свої міркування цитатами з творів Ярослава Курдидика, безпосереднього учасника воєнних виправ 30–40-х рр. ХХ ст. «Використання військової лексики, – слушно зауважує авторка, – з одного боку, дає змогу якомога детальніше передати бойові дії, а з іншого, дає розуміння, що автор багато знав про воєнні події, що їх передає у своїх текстах» [15, с. 487]. Не менш важливим аспектом мовознавчих праць останніх років є питання «функціонування військових термінів і номенів як частини термінологічної лексики сучасної української мови в художньому дискурсі про наше сьогодення» [14, с. 67]. Осмислення процесу освоєння військової лексики авторами, які пишуть про російсько-українську війну, знайшло своє відображення у студіях К. Панасюк [14] про документально-фантастичний роман Ю. Щербака «Зброя судного дня» і С. Бирик [1] про збірку Б. Гуменюка «Вірші з війни». Військова лексика, за спостереженнями дослідниць, вербалізує особистий досвід письменників-сучасників, відображає їхні ціннісні орієнтири та моральні імперативи. Для дослідження процесу збагачення української літератури військовою лексикою важливою бачиться теза І. Литовченко про те, що «становлення української військової підсистеми відображає процес розвитку мови, її модифікацію загалом. Формування української військової лексики тісно пов'язане з еволюцією військової справи, спричинене соціально-історичним поступом людства (екстралінгвальний чинник), підпорядковане внутрішньомовним законам і міжмовним контактам (інтралінгвальний чинник)» [9, с. 41].

Творчість Марії Матіос, яка охоплює найскладніші етапи української, (зокрема буковинської) історії, зумовила появу значної кількості літературо- і мовознавчих [7; 21; 22] праць, де принагідно зачіпається питання мілітарного дискурсу. Проте військова лексика як складова мовотворчості Марії Матіос не була дотепер об'єктом жодного дослідження. Ця обставина і мотивує вибір теми наукової розвідки.

Дослідники звертають увагу на те, що цілеспрямоване використання письменниками мілітарних термінів і номенів здійснюється двома лініями: 1) використання спеціальної лексики з дефінітивно-номінативною функцією – на позначення речей, понять, явищ; 2) творче переосмислення (метафоризація) військових лексем.

Мета роботи – на матеріалі прози Марії Матіос, зокрема збірки новел «Нація», романів «Солодка Даруся» і «Букова земля» дослідити особливості вживання письменницею військової термінології у номінативній функції та в образно-метафоричному значенні.

Виклад основного матеріалу. Для прозового дискурсу Марії Матіос найбільш актуальною є тема Української Повстанської Армії. Ця обставина зумовила активне використання письменницею не лише загальноновживаної військової лексики, а й військового лексикону власне формування УПА, в основі якого, як відомо, була термінологія легіону Українських Січових Стрільців. Як зазначає Т. Вронська, «у військових регулярних формуваннях, які виникли під час Другої світової війни (дивізія «Галичина», УПА), вживалися як спільна, так і окремішні термінології. Спільним було використання традиційної термінології Українських січових стрільців (УСС) і водночас термінів, позначених германізмами, полонізмами та русизмами пізнішого походження. У лексиконі вояків дивізії «Галичина» виразніше проступають галицькі діалектизми та німецькі запозичення. В УПА ці компоненти були послаблені вживанням запозичень із російської мови. Загалом це зумовило використання різномасивів військової термінології і навіть дублетних синонімів (батальйон – курінь, уніформа – однострій, стрілець – вояк – солдат, отаман – генерал, звернення: пане – друже – товаришу) [2, с. 5]. Ця різномасивність і дублетна синонімізація чітко простежується у творах Марії Матіос в описах зовнішнього вигляду вояків («Дарій знає і другого Василька, того, що у воєнній формі стоїть зараз коло посла» [10, с. 173]; «Легіон у складі австрійської ландштурми в нових військових строях і зі

щоденними боями пішов далі здобувати буковинські села» [10, с. 223], «Фріц нашвидкуруч одягає консульську уніформу» [10, с. 555], назвах бойових підрозділів («Рій 7-10 осіб, чота 25–30 – 3 рої, сотня 100-125 – 3–4 чоти, курінь 300-450 – 3–4 сотні» [10, с. 872]; «Ач, як організовано! Ну, просто тобі армійська структура: взвод – батальйон – рота – полк» [10, с. 872]), у передачі етикетних формул звертання (« – Ми воюємо. / – З ким? / – З такими, як ви, пане-товаришу капітан. З безсердечними» [10, с. 882]; «Гріх маю, друже “Лис”... великий гріх» [10, с. 707]).

В аналізованих творах серед спеціальних найменувань домінантами виступають «війна», «воїн», «ворог», які підсилюються відповідним лексичним оточенням: *атака, бій, вогонь, наступ, обстріл, удар, фронт, танк, артилерія, автомат, набої, міномет, зброя, боївка, стрілець, рій, чота, сотня, курінь, криївка, бункер, провід, схрон, партизанка, противник, скоростріл, москаль, СМЕРШ тощо*. Поряд із унормованими мовними одиницями Марія Матіос активно використовує регіональну військову лексику (*твер, кріс, канони, «стрибки», грипси, фана, стéжа, вістун*).

Крім одночлених термінів, письменниця послідовно вводить у художню канву дво- і тричлени терміни-словосполучення. В аналізованих текстах зустрічаються різні моделі, але найчастіше це прикметник/прикметники з іменником у називному відмінку: «*артилерійські канони*» [10, с. 153], «*військові обладунки*» [11, с. 75], «*окупаційна влада*» [10, с. 155], «*крайова оборона*» [10, с. 170], «*ворожі вивідувачі*» [10, с. 178], «*москальський розвідник*» [10, с. 178], «*прицільний вогонь*» [10, с. 225], «*офіцерська уніформа*» [10, с. 458], «*прифронтовий госпіталь*» [10, с. 582], «*широкомасштабна операція*» [10, с. 887], «*німецький військовий госпіталь*» [10, с. 581], «*совіцька воєнна комендатура*» [12, с. 128], «*буковинське збройне підпілля*» [10, с. 791], «*радянське партизанське з'єднання*» [10, с. 812], «*воєнний німецький пост*» [12, с. 128].

Домінанта «*війна*» вживається Марією Матіос у прямому і переносному значенні, тобто, і в розумінні чужоземної агресії, і в розумінні суперечки чи побутової сварки. Іноді, зокрема у прямій мові персонажів, ці два значення перемежуються, набираючи гумористичного забарвлення, наприклад: «У мене дома одна війна ся не скінчила, а у світі вже зачалася друга. І як чоловікові межі двома війнами жити, куме? Га?» [10, с. 168]. Номінативне поле домінанти «*війна*» вербалізоване лексемами «*вОйна*», «*бойня*», «*битва*»,

«*різня*»: «Позабирали румуни чоловіків на *войну-бойню*» [12, с. 127]; «У світі триває велика *бойня*» [10, с. 174]; «Як не вернеться з *битви* – все одно краще, ніж не вернувся би з криміналу» [10, с. 176]; «Народи диваються цей величезний тягар на своїх плечах терпеливо і терпеливо чекають кінця цій *різни*» [10, с. 207]. Ознаковий ряд *війни* представлений низкою прикметникових лексем, які вказують на: 1) масштаб зіткнень: «На дев'ятий день стали на позиції *малої* війни кругом Селятина» [10, с. 177]; «З початком *великої* війни проти ненависного більшовизму ми як держава стали на той шлях, яким повинен іти весь румунський рід» [10, с. 553]; «Видко, не сьогодні-завтра *бойня велика* тут буде» [12, с. 127]; «Бо то є *світова* битва» [10, с. 219]; 2) поняття правового і морально-етичного характеру: «Саме *справедливі* війни найбільше зміцнюють будь-які народи» [10, с. 142]; «Сьогодні у горах починається маленька, але *тверда*, бо *визвольна*, війна гуцулів проти ворога» [10, с. 174]; «Якось так ця *страшна* війна верховодить, що забирає у вояків якщо не життя, то ноги» [10, с. 210]. У композиційну рамку репрезентативної лексеми «*війна*» залучені повторювані стійкі словосполучки «*кінець світу*», «*кінець людських цивілізацій*», «*всеохопний хаос*», «*час людського безуму*».

Домінанта «*воїн*» послідовно використовується лише у значенні «захисник рідного краю», синонімічна група на позначення цього поняття включає такі слова і словосполучення, як *боєць, боївкар, побратим, герой, вояк, повстанець, стрілець, лісовик, бандерівець, упівець, легінь, «чорт у червоних гачах», доброволець Гуцульського легіону*. До цієї синонімічної групи варто віднести і не часто вживану Марією Матіос лексему *козак*. В українській культурі це воїн-захисник, воїн-переможець. Вояки Гуцульського батальйону добре усвідомлюють тяглість козацької традиції і свою причетність до козацької слави: «Козаки колись багато зробили для Європи, бо вони найкращі воїни, а ми гуцули – то є нащадки козаків, які захищають зараз Європу від російської нечисті» [10, с. 295]. З позитивно конотованих лексем, які використовуються для характеристики захисників рідного краю, перевагу мають епітети: «Ще ніколи не бачив Дарій свого командира таким *рішучим і непоступливим*, як у той день. *Безстрашним* Стефан був завжди, хоча сміливість – не найкраща риса на війні» [10, с. 225]; «Як підтримувати бойовий дух *безстрашних воїнів?*» [10, с. 308]; Лексема *воїн* у текстах поширена прикметниками і присвійними займенниками:

«І сьогодні *наші лицарі-гуцули* присягають боронити свій край» [10, с. 173]. «Для *наших безстрашних захисників* – моя пісня від щирого серця» [10, с. 209]; «І що би з ними там робив? Межи *твердих, як камінь, наших стрільців?*» [10, с. 212].

Навколо домінанти «ворог» у синонімічний ряд групуються як нейтральні слова (*противник, загарбник, непритель, конвоір, оперативник, енкаведист, емтебіст*), так і стилістично забарвлені (*москаль, сексот, совіти, «бідоса без роду-племіні», вража сила, нечисть, «двоногі пси»*). До активної зони цього синонімічного ряду відносяться також евфемістичні замітники («*заготівельники, «ці», «оці»*). Свідченням дегуманізації ворога виступають негативно конотовані епітети: «Замикав кавалькаду ще один козацький підрозділ – *дикі* створіння із глибоко посадженими виблискуючими очима /.../. *Набундючені* козаки кілька разів проманеврували вздовж Ратушної вулиці» [10, с. 147]. Марія Матіос чітко розмежовує термінологію на означення поняття «*козак*», коли йдеться про ворогуючі стани. Пояснення різниці, як правило, вкладаються в уста персонажів: «*Російське військо* – то не козаки. Ваші *чорні сотні* козаків таке витворяють на нашій землі, що ще довго треба буде того розгрібати» [10, с. 295].

Негатив до ворога також виказують репліки російською мовою, подані авторкою за фонетичним принципом: «– Наши вайска надьожно ісправілі граніци імперії на западе, і, павтаряю: город Черновци с севодняшнева дня навсегда обявляється расійскім городом!» [10, с. 148].

Проза Марії Матіос густо насичена мілітарною лексикою, яка в межах окремих речень, а відтак абзаців і цілих сторінок, часто домінує над іншими лексичними шарами. Наприклад: «У Колінківцях, коли *легіонери прорвали російські укріплення і укріпилися на ворожих позиціях*, уся могутність *московської зброї* падала їм на голови упродовж трьох діб. Бували дні, коли за годину *битви* сто п'ятдесят *снарядів* підкидали і без того *посічену* землю разом із *розірваними тілами легіонерів*. І тільки на четверту добу *на підмогу* надійшли *регулярні армійські частини*» [10, с. 223].

Якщо аналізувати військову лексику за дефінітивно-номінативними функціями, впадає в око, що у прозових текстах Марії Матіос найчастіше зустрічаються: 1) назви військових звань («Пораненим був *капітан* Стефан Василько. Кілька шрапнелей застрягло *командирові* у лівому стегні, а три кулі – в кістках ноги» [10, с. 225]; 2) назви військових угруповань і їх родів («Першими мар-

ширувало дванадцять сотень *черкесів* із великим духовим оркестром. Далі рухалася *піхота*, за нею *кавалерія, драгуни і артилерія*» [10, с. 147]; 3) назви зброї, військового спорядження («Кімнатою ходив старший офіцер, перекидаючи з руки в руку *револьвер*» [12, с. 144]; 4) лексика на позначення воєнних дій та їх наслідків (Спершу *вдарили* по Стефульці – *зв'язали німецький гарнізон* і не дали покликати *на підмогу* з Лустуна. А дві *чоти сотні вдарили* по самому Лустуну, перед тим *перетявши телефонну лінію зв'язку з гарнізоном* у Шибеному. *Трофеї* здобули великі. 35 коней вантажу. *Набої. Кріси. Міномет. Міни. Намети*» [10, с. 880]); 5) назви військового одягу («Офіцер у *галіфе* і собі сів на ковбик у трьох кроках і, посміхаючись, мовчки витягнув щось із кишені *гімнастерки*» [12, с. 155]); 6) назви воєнних об'єктів, ліній оборони, фортифікаційних споруд («Тепер і в гуцулів – три *ряди оборони* на п'ятикілометровій відстані один від одного, добре вириті *окопи* із захисними дашками від шрапнелей, над *бліндажами* – захисні ковпаки з дерева, повсюдно – вовчі ями, між рядами *траншей* – пропущено електричний струм і підвішено бомби» [10, с. 289]; 7) назви військових відзнак і нагород («Вручаю вам, гер доктор Фріц Шелльгорн, державну відзнаку, другу за значенням у Румунії – *хрест I класу ордена зірки Румунії*» [10, с. 551]. Варто зауважити, що досить часто у лаконічному тексті можна спостерегти цілий набір різноманітних військових найменувань, як, до прикладу: «Так що готуйте, *майор, кітель під зірочку*» [10, с. 886]. Територіально забарвлені військові терміни, як правило, вводяться у текст з поясненнями і використанням посилань: «ловачі» – ті, що рекрутували чоловіків до війська» [10, с. 290], «канони» – гармати» [10, с. 620], «вивідач і вістун» – розвідник і зв'язковий» [10, с. 666], «стрибки» (*простонар.*) – від «яструбки» члени «истребительных» загонів, які склалися з місцевого населення» [10, с. 669].

Як елементи образної системи мови, назви військових понять, об'єктів, явищ входять у структуру художніх образів. Термінологічні одиниці військової справи наявні у складі: 1) епітетів («Я уповаю на австрійсько-угорську хоробру збройну силу» [10, с. 142], «Так що великі надії на відважних гуцулів, які не пустять москаля в гори і далі» [10, с. 177]); 2) порівнянь («Одна тільки тверда Кирлибаба не дається, ніби і справді яка неприступна фортеця» [10, с. 290], «Тонкі, мов лева шабель, блискавки навхрест шматували безхмарне вранішнє небо» [10, с. 581]); 3) алегорій

(«Мене по довгих літах миру змушують захопитися за меч» [10, с. 141]); 4) гіпербол («Люди, які спромоглися на Гуцульський батальйон, закрили своїми плечима гори» [10, с. 294], «Його рана така глибока, що навіть коли б усі кулі ворога зараз поцілити в серце, вони не убили і не заглушили би безвихідь тої хвилини» [10, с. 179]); 5) метафор («Він мусить із кимось поділитися своїм надривом негайно, вже, інакше неспокійне серце проткне його одяг списом» [10, с. 138], «Рої смертельних шрапнелей і сліпих куль свистіли довкола так, що кожному хотілося заpastися в землю аж до кінця світу» [10, с. 224]); 6) метонімія («Сам Бог завів москаля під Соколий, аби там йому зробити амбінди» [10, с. 182]; «Не доводилося дивуватися, що з кожним місяцем і днем між зосталою партизанкою більшало зради» [10, с. 685]); 7) синекдох («І на всевишнього уповаю. Я уповаю, що він пошле моїй зброї перемогу» [10, с. 142]; «Аж раптом, наче з-під землі, з-поза стіни вигулькнули сині кашкети з червоними зірками» [10, с. 685]); 8) перифраз («Як узимі не вивмирили, то тепер

точно ні, – засміявся чоловік з лісу» [12, с. 166]). Здатність військової лексики до втрати термінологічного характеру у художньому мовленні тягне за собою значне розширення лексичних можливостей сучасної української мови.

Висновки. Аналіз прозових творів Марії Матіос засвідчує широке вживання письменницею військової лексики. Увесь спектр авторських зацікавлень воєнними подіями, а відтак воєнною лексикою можна систематизувати за допомогою трьох базових понять – «війна», «воїн», «ворог». Навколо них та їх похідних будується уся концептосфера аналізованої прози. Мілітарні терміни і номени, талановито використані письменницею, з одного боку, сповна виконують свою дефінітивно-номінативну функцію, а з другого – здійснюють вплив на образну систему твору. У перспективі дослідження – виокремлення в мові персонажів прози Марії Матіос різновидів мовлення, які зумовлені національною та соціальною диференціацією причетних до військової справи людей.

Список літератури:

1. Бирик С.П. Лінгвософія війни та людини в художніх творах Б. Гуменюка. *Українська мова*. 2021. № 2 (78). С. 3–17.
2. Вронська Т. Історична довідка про становлення і розвиток військового етикету у збройних формуваннях України. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Vronska_Tamara/Istorychna_dovidka_pro_stanovlennia_i_rozvytok_viiskovoho_etyketu_u_zbroinykh_formuvanniakh_Ukrainy.pdf? (дата звернення: 12.10.2023).
3. Дубинець З.О. Військова лексика в романі Р. Іванчука «Мальви». *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. Серія «Філологія». Харків, 2015. № 73. С. 71–74.
4. Жалай В.Я., Линник Т.Г., Миронюк Т.М., Пархоменко А.Ф., Рахманова І.І., Рубашова Н.М. Новітні тенденції функціонування української військової терміносистеми. *Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи*. 2018. С. 5–43.
5. Задорожний В. Назви українських військових звань: традиції та інновації. *Дивослово*. 2004. № 8. С. 18–22.
6. Колоїз Ж.В. Слова минулої епохи в сучасному історичному романі Василя Шкляра «Залишенець. Чорний Ворон». *Філологічні студії Криворізького державного педагогічного університету*. Кривий Ріг. 2012. № 7. Ч. 2. С. 172–197.
7. Колоїз Ж.В. Філософський діапазон афоризмів у психологічній розвідці Марії Матіос «Щоденник страченої». *Філологічні студії*. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. 2015. Вип. 12. С. 150–161.
8. Кучерук В. Історія військових звань і одностроїв українського війська. *Народна армія*. 1999. 24 лип. С. 4–5.
9. Литовченко І. Динамічні процеси у військовій лексиці української мови (назви зброї, амуніції, споруд) : монографія. Кривий Ріг : вид. Р.А. Козлов, 2016. 206 с.
10. Матіос М. Матіос М. Букова земля. Роман-панорама завдовжки у 225 років. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА. 2019. 928 с.
11. Матіос М. Нація. Львів : «Піраміда», 2007. 256 с.
12. Матіос М. Солодка Даруся. Львів : «Піраміда», 2005. 176 с.
13. Мурашко Л. Українська військова лексика в її історичному розвитку (військові звання та посади). Автореф. . дис. ... канд. філол. наук. Київ. 1997. 21 с.
14. Панасюк К. Військова термінологія в романі Юрія Щербака «Зброя судного дня». *Вісник нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2018. № 890. С. 66–69.
15. Підкуймуха Л. Заокеанські тексти письменників літературного угруповання «Дванадцятка» : тематичне розмаїття й особливості мови. *Соціальне у мові та мова в соціумі* : колективна монографія / О. Доценко, М. Жуйкова, Н. Кісс та ін.; наук. ред. та упоряд. Н. Ясакова. Київ : НаУКМА, 2023. С. 462–503.

16. Словник основних термінів з питань бойової і мобілізаційної готовності у Збройних Силах України / За ред. В.М. Телелима. Київ : НУОУ, 2012. 56 с.
17. Словник ракетних і артилерійських термінів. Суми : ВІАрт, 2001. 263 с.
18. Туровська Л.В. Військові звання та посади в Україні. Історико-генетичний аспект вивчення української військової термінології. Київ-Ірпінь : Перун, 2005. 158 с.
19. Удовіченко Л.Г. Українська військова лексика: діахронія мовознавчих студій. *Лінгвістичні дослідження*. Зб. наук. праць ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. 2020. Вип. 52. С. 81–90.
20. Царьова І.В. Російсько-українська війна (2014–2022): слова, які набули нових значень. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/237/6318/13353-1?inline=1> (дата звернення: 05.10.2023).
21. Цуркан М. Загальномова та індивідуально-авторська фразеологія у прозі Марії Матіос. *Українська мова*. 2014. № 4. С. 90–101.
22. Шабат-Савка С.Т. Синтаксичні маркери емотивності в художньому дискурсі (контекст «Щоденника страченої» Марії Матіос). *Закарпатські філологічні студії*. 2021. Вип. 18. С. 85–90.
23. Яремко Я.П. Формування української військової термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Дрогобич, 1997. 16 с.
24. Яценко Н.О. Військова лексика в історичних романах Ліни Костенко. *Дивослово*. 2000. № 3. С. 30–32.

Nasminchuk I. A. THE MILITARY VOCABULARY AS A COMPONENT MARIA MATIOS'S LANGUAGE CREATION

The article analyzes the peculiarities of the use of military vocabulary in the artistic practice by Maria Matios. The material for consideration is the collection of short stories «Nation», the novel «Sweet Darusya», the panoramic novel «Bukova zemlia», that is, works dedicated to the events of the First and the Second World Wars, the history of the Ukrainian insurgent army, and modern military contests in the East of Ukraine. Based on the definition of features of the formation of Ukrainian military vocabulary proposed by I. Lytovchenko, the author singles out common and regional military vocabulary in the analyzed works, characterizes it in semantic and functional aspects. The analysis of the military vocabulary in the works by Maria Matios provides an opportunity to learn about the linguistic picture of the Bukovinian world, which is noticeably militarized. It was found that among special names, the triad «war-warrior-enemy» is dominant, which is consistently strengthened by the corresponding lexical environment. The seven most numerous groups of lexical units for the designation of military events, phenomena, and concepts have been identified: 1) names of military ranks, 2) names of military groups and their families, 3) names of weapons, military equipment, 4) vocabulary for the designation of military actions and their consequences, 5) names of military clothing, 6) names of military facilities, defense lines, fortifications, 7) names of military decorations and awards. These groups do not exist in isolation, they are interconnected. Active use by the writer of not only commonly used military vocabulary, but also the military lexicon of the formation of the Ukrainian Insurgent Army was observed, which causes doublet synonymization in descriptions of the appearance of soldiers, names of combat units, in the transfer of etiquette formulas of address. The performed analysis gives reasons to claim that the talent by Maria Matios manifested itself both in the possession of purely artistic means and in-depth knowledge in the field of special vocabulary. The military terms and nomen, skillfully used by the writer, on the one hand, fully fulfill their defining and nominative function, and on the other hand, they influence the figurative system of the work.

Key words: military vocabulary, terminology, language space, Maria Matios, nominative function.